

Mevt dahi hayat gibi mahluktur hem bir nimettir diye ifham ediliyor

İkinci Sual

Furkan-ı Hakîm'de **أَحْسَنُ عَمَلًا يُكْمَلُ لِيَبْلُوكُمْ أَلَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوكُمْ** gibi âyetlerde “Mevt dahi hayat gibi mahluktur hem bir nimettir.” diye ifham ediliyor. Halbuki zahiren mevt; inhilaldir, ademdir, tefessühtür, hayatın sönmesidir, hēdimü'l-lezzattır. Nasıl mahluk ve nimet olabilir?

Elcevap: Birinci Sual'in cevabının âhirinde denildiği gibi mevt, vazife-i hayattan bir terhistir bir paydostur bir tebdil-i mekândır bir tahvil-i vücuddur, hayat-ı bâkiyeye bir davettir bir mebdedir bir hayat-ı bâkiyenin mukaddimesidir. Nasıl ki hayatın dünyaya gelmesi bir halk ve takdir ile, öyle de dünyadan gitmesi de bir halk ve takdir ile bir hikmet ve tedbir ile.

Çünkü en basit tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti, hayattan daha muntazam bir eser-i sanat olduğunu gösteriyor. Zira meyvelerin, çekirdeklerin, tohumların mevti; tefessüh ile çürümek ve dağılmakla görüldüğü halde, gayet muntazam bir muamele-i kimyeviye ve mizanlı bir imtizacat-ı unsuriye ve hikmetli bir teşekkülât-ı zerreviyeden ibaret olan bir yoğurmaktır ki bu görünmeyen intizamlı ve hikmetli ölümü, sümbülün hayatıyla tezahür ediyor.

Demek çekirdeğin mevti, sümbülün mebd-i hayatıdır; belki ayn-ı hayatı hükmünde olduğu için şu ölüm dahi hayat kadar mahluk ve muntazamdır.

Hem zîhayat meyvelerin yahut hayvanların mide-i insaniyede ölümleri, hayat-ı insaniyeye çıkmalarına menşe olduğundan “O mevt, onların hayatından daha muntazam ve mahluk.” denilir.

İşte en edna tabaka-i hayat olan hayat-ı nebatiyenin mevti; böyle mahluk, hikmetli ve intizamlı olsa tabaka-i hayatın en ulvisi olan hayat-ı insaniyenin başına gelen mevt, elbette yer altına girmiş bir çekirdeğin hava âleminde bir ağaç olması gibi; yer altına giren bir insan da âlem-i berzahta elbette bir hayat-ı bâkiye sümbülü verecektir.

Amma mevt, nimet olduğunun ciheti ise çok vücuhundan dört vechine işaret ederiz:

Birincisi: Ağırlaşmış olan vazife-i hayattan ve tekâlif-i hayatiyeden âzad edip yüzde doksan dokuz ahabına kavuşmak için âlem-i berzahta bir visal kapısı olduğundan, en büyük bir nimettir.

İkincisi: Dar, sıkıntılı, dağdağalı, zelzeleli dünya zindanından çıkarıp; vüs'atli, sürurlu, ızdırapsız, bâki bir hayata mazhariyetle Mahbub-u Bâki'nin daire-i rahmetine girmektir.

Üçüncüsü: İhtiyarlık gibi şerait-i hayatiyeyi ağırlaştıran birçok esbab vardır ki mevti, hayatın pek fevkinde nimet olarak gösterir.

Mesela, sana ızdırap veren pek ihtiyar olmuş peder ve validen ile beraber, ceddin cedleri, sefalet-i halleriyle senin önünde şimdi bulunsaydı hayat ne kadar nıkmet, mevt ne kadar nimet olduğunu bilecektin.

Hem mesela, güzel çiçeklerin âşıkları olan güzel sineklerin kışın şedaidi içinde hayatları ne kadar zahmet ve ölümleri ne kadar rahmet olduğu anlaşılır.

Dördüncüsü: Nevm nasıl ki bir rahat bir rahmet bir istirahatı; hususan musibetzedeler, yaralılar, hastalar için... Öyle de nevmin büyük kardeşi olan mevt dahi musibetzedelere ve intihara sevk eden belalarla müptela olanlar için ayn-ı nimet ve rahmettir.

Amma ehl-i dalalet için müteaddid Sözlerde kat'î ispat edildiği gibi; mevt dahi hayat gibi nıkmet içinde nıkmet, azap içinde azaptır. O, bahisten hariçtir.